

Ode aan de
DOORZON
WONING

Ontwerp omslag & binnenwerk Bart van den Tooren

Foto omslag Balgerskamp, hoek Korte Water, Amsterdam. Ontworpen door Bureau Bakker (Dordrecht). Buurt: Osdorp deel F. *Stadsarchief Amsterdam, Collectie Gemeentelijke Dienst Volkshuivingesting. Foto pag. 2-3* Pieter Calandlaan. Architect: B.J. Nieuwenhuis. Buurt: Osdorp C, *Stadsarchief Amsterdam, Collectie Gemeentelijke Dienst Volkshuivingesting. Foto pag. 4* Een vrouw in de zitkamer van haar doorzonwoning. *Nationaal Archief. Collectie Spaarnestad, Jan van Eyck.*

ISBN 9789464563948
E-ISBN 9789464563955
NUR 454/648/680

© 2024 **Tim Smeets**
© 2024 **Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen**

Interviews Barend de Voogd
Foto's bij interviews Martijn Scheeres

www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

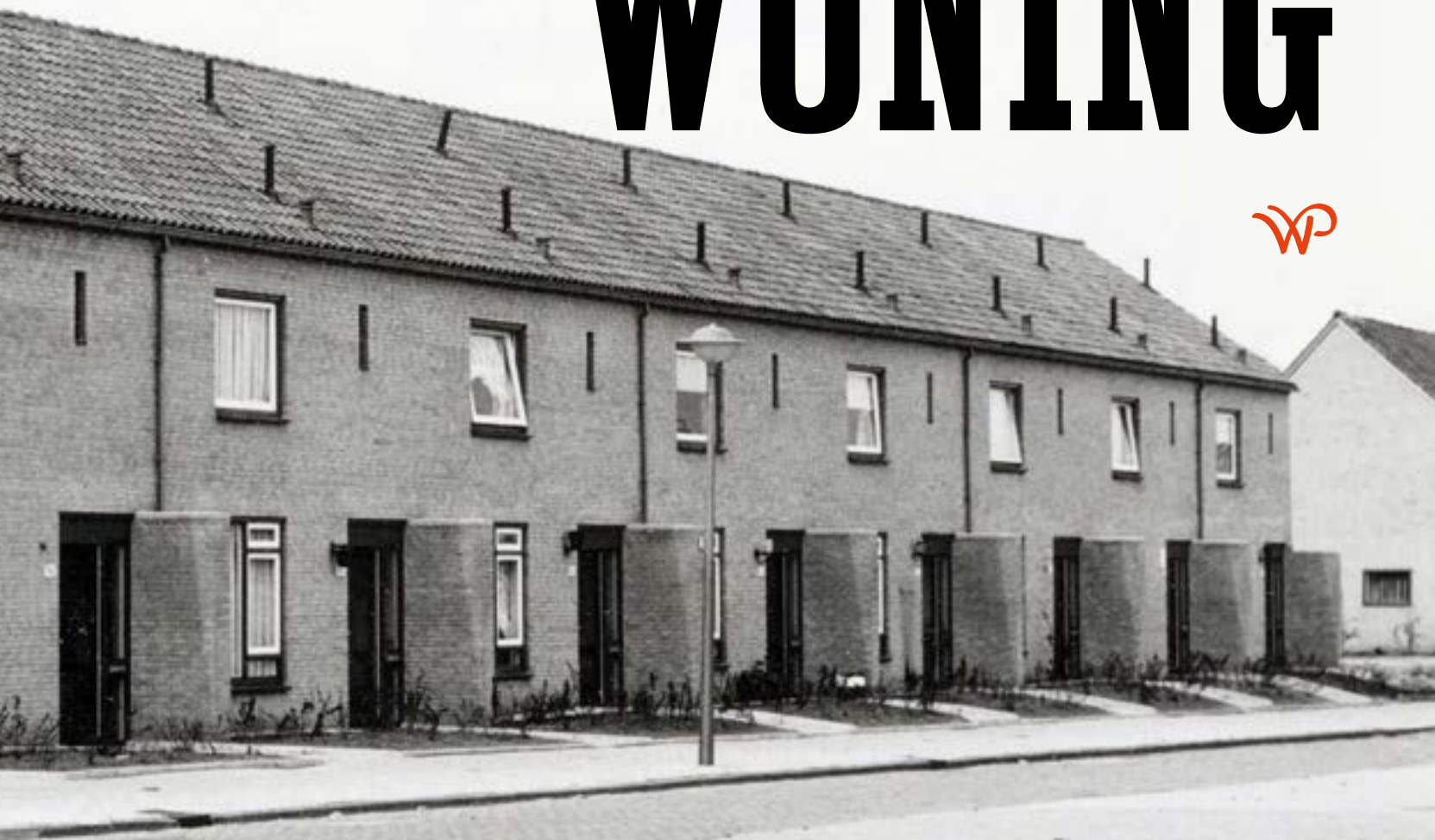
Ode aan de

**TIM
SMEETS**

MET INTERVIEWS VAN
BAREND DE VOOGD

DOORZON WONING

WP

INHOUD

VOORAF

6

BOUWEN VOOR DE TOEKOMST

De doorzonwoning als ideaal – 1950-1960 12

De toekomst is maakbaar – Prefab – De firma Guelen – *Jeffrey Koetshuis, Arnhem* –
Licht, lucht en ruimte

MODERNE GEMAKKEN

De gloriejaren van de doorzonwoning – 1960-1970 36

Een eigen huis – Nieuw en toch hetzelfde – *Anja Grootenboer, Putten* – Het dagelijks leven –
Jongens en meisjes slapen apart! – Binnen is het behaaglijk – *Herman Polder, Purmerend*

GRENZEN VERLEGGEN

De transformatie van de doorzonwoning – 1970 tot nu 68

Groeipijn – *José Mangar, Deventer* – ‘Fantasievoller’ – De bloemkoolwijk – *Marja van Toorenborg, Wijchen* – Het begin van het grote klussen – *Marja van Toorenborg, Wijchen* – *Kees en Henny Boerhout-Van der Vegte, Amsterdam* – In de schaduw van vinex – *Striptekenaar Gerrit de Jager en de familie Doorzon*

EEN KIJKJE IN DE KAMER

De evolutie van het (doorzon)interieur – 1960 tot nu 129

Het wederopbouw-interieur – Goed wonen – *Käthe Ranalli, Apeldoorn* – Zuinigheid met vlijt... –
De huisvrouw krijgt vrije tijd – Bruin en oranje – Upcyclen avant la lettre – De natuur treedt binnen –
Naar IKEA – Een eigen tuin – *Veerle Diethorst, Budel* – Het woontelevisietijdperk –
De eigen bubble – *Familie Abed, Apeldoorn* – Onbegrensde mogelijkheden –
Anno nu – *Familie Spijkers, Purmerend* – *Ianthe Mosselman, Amsterdam*

TOT SLOT

219

VOORAF

In de jaren dertig bezoekt de Tsjechische schrijver Karel Čapek Nederland. Hij schrijft er het reisverslag *Prenten van Holland*, dat ons een inzicht geeft in hoe Nederlanders ooit met hun huis en de directe omgeving omgingen. Čapek, die eerder Engeland had bezocht, zag daar ‘hoe de mensen hun huizen barricaderen: met een verschansing tegen de straat; met tralies, een tuintje en daarbij nog een klimopgordijn’. In Nederland ziet hij iets dat hem pas echt verbaast: ‘hier verbinden de mensen hun huis met de straat: voor de ramen met een tuintje dat door niets wordt omheind, en die brede, blinkend gelapte ramen niet afgeschermd, zodat iedere voorbijganger de welvaart en het voorbeeldige leven kan zien van het gezin onder de huiskamerlamp’. ‘Een Hollandse straat,’ concludeert Čapek, ‘is eigenlijk een interieur; de straat is alleen maar een gemeenschappelijke gang die je met je burens deelt; daarom is die ook zo proper en netjes.’

De doorzonwoning van de familie Van Rijn aan de Don Boscolaan 2 in Amstelveen. Geen zonnepanelen, een houten gevel en een keurige haag. Beeldbank Amstelveen, 1972

Tijdens de wederopbouw zien de straten er even proper uit als toen Čapek Nederland bezocht; zoveel zie je terug op oude foto's van de pas opgeleverde doorzonwoningstraten. Net als de uniforme woningen zien de tuintjes er min of meer hetzelfde uit. Het zijn strakke gazonnetjes, er ligt geen rommel op straat. Zelfs als er al enige jaren zijn verstreken en groen best had kunnen woekeren, is alles nog steeds aan kant. Alle ooggetuigen van toen herinneren dat hun straat vooral keurig was. Met een verbazingwekkende snelheid en vanzelfsprekendheid worden de nieuwe woningen in de wederopbouw in gebruik genomen en krijgen de tuintjes kleur.

De doorzonwoning is een woning zonder toeters en bel-len. Als je de latere dakkappen en zonnepanelen even vergeet, en je je de achterkant voorstelt zonder aanbouw en schuttingen, zie je exact dezelfde huizen naast elkaar staan. Het maakt niet uit waar in Nederland je bent, de doorzonwoningen staan overal. De bouw begon net na de oorlog, in de tijd van de wederopbouw. Er zijn er ruim een miljoen gebouwd. Nergens in de wereld zijn er zoveel dezelfde rijen rijtjeshuizen als hier.

Met zijn grote ramen aan voor- en achterzijde, de smalle gang die uitkomt bij een keuken, de eerste verdieping met kleine en aparte slaapkamers voor jongens en meisjes en een grotere voor vader en moeder, de badkamer met lavet, en onder het dak de zolder; de kleine voortuin met een lage heg, de iets grotere achtertuin met een schuurtje, links en rechts schuttingen. Dit is het ideale gezinshuis; het is bekend bij iedereen.

Dat de doorzonwoning niet snel onderwerp van gesprek is, laat staan dat er aandacht voor wordt gevraagd in een boek of in een museum, komt omdat we vaak meer aandacht hebben voor iets wat bijzonder is, iets ouds, iets unieks, iets wat voor ons onbereikbaar is. De doorzonwo-

ning is een gewoon huis, met dezelfde indeling, waarvan er talloze in ons land staan. Het is heel gemiddeld. Velen kennen dit huis heel goed, vanbinnen en vanbuiten, zijn er opgegroeid, wonen er of hebben er gewoond.

Zelf ben ik niet in een doorzonwoning opgegroeid overigens, ik heb er ook niet in gewoond. Toeval denk ik, met het enorme aantal rijtjeshuizen dat Nederland rijk is. Als conservator verbonden aan het Nederlands Openluchtmuseum heb ik tot voor kort nauwelijks over de doorzonwoning nagedacht. Het is pas in 2020 dat de doorzonwoning een prominente plaats in mijn leven inneemt.

Aanleiding is de nieuwe belangstelling in het Nederlands Openluchtmuseum voor de periode na 1950. Als je je in die periode verdiept, komt de doorzonwoning meteen aan bod; die is immers het meest kenmerkend voor de woningbouw van die tijd. Bovendien is het nog altijd ons meest voorkomende type woning, extra reden om de doorzonwoning prominent te presenteren in het Nederlands Openluchtmuseum. Maar een doorzonwoning staat niet op zichzelf, maar bijna altijd in een rijtje. We besluiten om een straatje doorzonwoningen op te richten in het museum, met een naam die typerend is voor een 'doorzonstraat': de Prinses Margrietstraat.

Voor de bouw worden diverse opties gewogen, van het overplaatsen van bestaande woningen tot het bouwen van nieuwe, op basis van bouwtekeningen. De keuze valt op het meest representatieve exemplaar; er bestaat immers niet één type doorzonwoning, maar tientallen verschillende. De meest kenmerkende doorzonwoning is zonder twijfel de PÉGÉ-woning, vernoemd naar Piet Guelen van de firma Guelen, die van de jaren vijftig tot in de jaren zeventig 14.000 van dit type bouwde. In het museum komt een rij van zes huizen, naar Guelens bouwtekeningen uit 1971. De familie Guelen geeft naast

de bouwtekeningen ook speciale toegang tot het archief van de firma, een rijke bron voor mijn onderzoek naar de doorzonwoning.

De woningen in de Prinses Margrietstraat moeten tegelijk representatief zijn voor latere tijden, zodat de bezoeker kan zien hoe de doorzonwoning door de tijd heen is veranderd. De eerste doorzonwoning, uit de jaren zestig, krijgt een televisieantenne op het dak. De laatste is exemplarisch voor deze tijd en heeft zonnepanelen.

Om de stappen van verschillende bouwperiodes en -types in kaart te brengen zijn naast het verzamelen van oude bouwtekeningen en rijksoverheidsrapporten, oproepen geplaatst. Zo ontstond een collectie van ruim 1000 foto's; allemaal van doorzonwoningen, vanbuiten en vanbinnen, ooit gefotografeerd, nooit met het idee om ze in een museumarchief te laten belanden. Een groep van vroegere en huidige doorzonwoningbewoners vroegen we de verhalen te vertellen bij de foto's. Zo begon de straat in het museum langzaam aan te verrijzen.

En met de straat in het Openluchtmuseum kwam ook dit boek tot stand. Het volgt de geschiedenis van de doorzonwoning en de zes woningen in de Prinses Margrietstraat. Eerst is er aandacht voor het ontstaan van de doorzonwoning, met een belangrijke rol voor de firma Guelen. Dan, in het tweede hoofdstuk, de uitbreidingen van het huis, met moderne gemakken.

De doorzonwoningen in het Nederlands Openluchtmuseum zijn in aanbouw. De meest linker doorzonwoning krijgt een exterieur en interieur uit de huidige tijd, met zonnepanelen op het dak. Van links naar rechts maakt de bezoeker een tijdreis; de meest rechter woning weerspiegelt het tijdsbeeld van 1965.
Nederlands Openluchtmuseum, 2024

Ook wordt hier ingegaan op hoe baanbrekend het huis was. In het derde hoofdstuk volgt de evolutie van de doorzonwoning, en het imago, of liever het imago-probleem waaronder het type in de loop der tijd gebukt gaat. Daarna komt, in hoofdstuk vier, het interieur aan bod. Het begint met de wederopbouw, bij de eerste

De zithoek van een doorzonwoning uit 1965. Op de tegelvensterbank staan plantenpotten keurig opgesteld, zoals dat toen gebruikelijk was. De meubels zijn van teakhout en groen bekleed. *Nederlands Openluchtmuseum, 2024*

generatie bewoners, en beschrijft chronologisch hoe men zocht naar een ander gebruik van de ruimte en meer comfort. Hedendaagse doorzonwoningbewoners komen tussendoor aan het woord over gemakken en ongemakken van het dagelijks leven in de doorzonwoning, en tekenaar Gerrit de Jager legt uit hoe hij het doorsneelevens in een gewone straat in Nederland ridi-

De zithoek van de familie Evers; het is bijna kerst in de Ranonkelstraat van Arnhem. Nederlands Openluchtmuseum, Marijn Scheeres, 2023

culiseerde met de introductie van zijn succesvolle stripverhaal *De familie Doorzon*. Tot slot is er aandacht voor de toekomst van de doorzonwoning. Is de doorzonwoning nog houdbaar, hoe lang en in welke vorm?

BOUWEN VOOR DE TOEKOMST

De doorzon- woning als ideaal - 1950-1960

Gebouwen hebben altijd een verhaal. Oude musea kregen ooit de vorm van een tempel om de kunsten te vereren, paleizen van justitie een beeld van Vrouwe Justitia die de bezoeker eraan herinnert op het rechte pad te blijven en paleizen een rijkversierd en statig bouwwerk

Rijen met doorzonwoningen in Haarlem. Nationaal Archief, Collectie Spaarnestad, Joop van Meurs

om macht uit te drukken. De doorzonwoning is het tegenovergestelde van al deze bouwwerken. Het is niet imponerend, niet intimiderend, eerder gewoon en uitnodigend, met opvallende grote ramen aan voor- en achtergevel. Van opsmuk is weinig sprake en als er al iets is toegevoegd – een aanbouw, dakkappen of zonnepanelen – dan is dat vaak door de bewoner gedaan, uit praktische overwegingen, aanpassingen aan de tijd. Bij het aanvangspunt van de doorzonwoning, toen zij voor het eerst werd opgeleverd, was ze een eenvoudig bouwwerk, precies hetzelfde als het aanpalende gebouw. Dat is het meest kenmerkende aan de doorzonwoning: een huis als het buurhuis, uniform, aaneengeschakeld, in een rijtje.

Het verhaal van de doorzonwoning begint bij verlies en schaarste. De wederopbouw, na de Tweede Wereldoorlog, start met puinruimen en het inventariseren van de grootste problemen. Terwijl Nederland schoongeveegd wordt, gaan de gedachten uit naar het heden, naar hoe ons bevrijde land eruit zou kunnen zien. En terwijl de toekomst op de tekentafel ligt en planologen zich durven te wagen aan de meest fantastische utopieën, is de werkelijkheid dat er vooral behoefte is aan efficiëntie en praktisch denken, voor meer welvaart voor iedere burger, maar ook voor betere huisvesting. Uit onderzoek naar het meest noodzakelijke blijkt vooral een tekort aan woningen. Uit de eerste schattingen komt naar voren dat er in de oorlog zeker honderdduizend woningen totaal zijn vernield.